

Шүдний эмч нарын дунд ажлын байрны сэтгэл ханамжийг судалсан дүн

С.Батцэцэг¹, Ц.Хонгорзул¹, Н.Бямбасоёл¹, М.Энхжаргал², Ж.Үржинлхам¹

¹АШУУИС, Нүүр ам судлалын сургууль, Нүүр амны эмчилгээний тэнхим

²АШУУИС, Нүүр Ам Судлалын Төв эмнэлэг, Нүүр Амны эмчилгээний тасаг

Цахим шуудан Battsetseg.se@mnums.edu.mn, Утас: 95515153

Түлхүүр үг:

Ажлын нөхцөл
Удирдлагын
ур чадвар
Сэтгэл ханамж
Шүдний эмч

Товч утга:

Үндэслэл: Шүдний эмчийн ажлын байрны стресс нь хувь хүний сэтгэцийн эрүүл мэнд болон ажлын бүтээмжид шууд болон шууд бусаар нөлөөлдөг. Энэ нь цаашлаад үйлчлүүлэгчийн сэтгэл ханамж, үйлчилгээний чанар, байгууллагын хүний нөөц, тогтвортой хөгжилд нөлөөлөх чухал хүчин зүйл болдог. Монгол улсад хийгдсэн зарим судалгаанаас харахад эрүүл мэндийн салбарт ажиллаж буй эмч нарын ажлын ачаалал, цалин хөлсний түвшин, орон нутгийн хүний нөөцийн дутагдал нь тухайн байгууллагад тогтвортой ажиллахад нөлөөлж буйг дурдсан боловч шүдний эмч нарыг тусгайлан оролцуулсан судалгаа дутагдалтай байгаа нь энэхүү судалгааг хийх үндэслэл болсон. **Зорилго:** Шүдний эмч нарын дунд ажлын байрны сэтгэл ханамжийг үнэлэх, түүнд нөлөөлж буй зарим хүчин зүйлсийг судлах. **Арга, аргачлал:** Энэхүү судалгааг аналитик судалгааны агшингийн загвараар Монгол улсын төрийн болон хувийн хэвшлийн шүдний эмнэлэгт нүүр амны мэргэжлийн тусламж үйлчилгээ үзүүлж буй нийт 98 шүдний их эмчийг хамруулан цахим хэлбэрээр асуумжийг цуглуулав. Ерөнхий мэдээлэл болон ажлын байрны нөхцөл, сэтгэл ханамжийг үнэлэх 3 бүлэг 30 асуулт бүхий асуумжийг ашиглан үр дүнг Microsoft Excel, SPSS-31.0 программаар боловсруулан гаргав. **Үр дүн:** Судалгаанд оролцсон нийт эмч нарын сэтгэл ханамж 3.68 ± 0.77 дунджаас дээш үнэлэгдсэн. Судалгааны үр дүнгээс харахад ажлын байрны тав тух ($r=0.570$), хамт олны харилцаа ($r=0.560$), цалин ($r=0.501$), удирдах ажилтны мэргэжлийн ур чадвар ($r=0.484$), мэргэжлээрээ өсөж дэвших боломж ($r=0.482$) зэрэг хүчин зүйлүүд нь сэтгэл ханамжийн байдалтай статистикийн ач холбогдол бүхий эерэг хамааралтай байв ($p<0.001$). Ажлын ачаалал нь сэтгэл ханамжтай статистикийн ач холбогдол бүхий хамаарал үзүүлээгүй ($p>0.05$). Мөн судалгааны дүнгээс харахад мэргэжлийн ур чадвараа дээшлүүлэхэд үзүүлэх байгууллагын дэмжлэгийн үнэлгээ харьцангуй бага байна (1.87 ± 0.86). **Дүгнэлт:** 1. Ажлын байрны тав тух, хамт олны харилцаа, цалин хөлс, удирдах ажилтны ур чадвар болон мэргэжлээрээ өсөж дэвших боломж зэрэг хүчин зүйлс нь шүдний эмч нарын ажлын байрны сэтгэл ханамжтай статистикийн ач холбогдол бүхий эерэг хамааралтай байсан ($p<0.001$). 2. Шүдний эмч нарын дунд ажлын байрны сэтгэл ханамжийн түвшин дунджаас дээш (3.68 ± 0.77) үнэлэгдсэн.

Үндэслэл: Шүдний эмчийн ажлын байрны стресс нь хувь хүний сэтгэцийн эрүүл мэнд болон ажлын бүтээмжид шууд болон шууд бусаар нөлөөлдөг.¹ Энэ нь үйлчлүүлэгчийн сэтгэл ханамж, үйлчилгээний чанар, түүнчлэн тухайн байгууллагад үргэлжлүүлэн ажиллах, байгууллагын хүний нөөц, тогтвортой хөгжилд нөлөөлөх чухал хүчин зүйл болдог.² Монгол Улсын эрүүл мэндийн статистикийн мэдээллээр 2024

оны байдлаар улсын хэмжээнд нийт 2,194 шүдний их эмч ажиллаж байгаа бөгөөд энэ нь нэг шүдний эмчид дунджаар 1,615 хүн ноогдож байгааг харуулж байна.^{3,4} Энэхүү үзүүлэлт нь ДЭМБ-ын статистик үзүүлэлт (10,000 хүн амд 3.30 шүдний эмч)-тэй харьцуулахад хүний нөөцийн хувьд боломжийн түвшинд байгааг илтгэж байна.⁵ Гэсэн хэдий ч манай улсын хувьд шүд, амны хөндийн өвчлөлийн түвшин, эмч нарын

ажиллаж буй газарзүйн тархалтын жигд бус байдал, байгууллагын хэв шинжийн ялгаа нь эмчилгээний хүртээмжид нөлөөлөх чухал хүчин зүйл хэвээр байна. Иймд нүүр амны тусламж үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг сайжруулахын тулд хүний нөөцийн зохистой хуваарилалт, бодлогын оновчтой төлөвлөлт шаардлагатай байна. Олон улсад хийсэн судалгааны үр дүнгээс харахад эмнэлгийн албан хаагчид ажилдаа сэтгэл ханамжтай байснаар эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний чанар сайжирч, ажлын бүтээмж дээшилдэг байна.⁶ Монгол улсад хийгдсэн зарим судалгаанаас харахад эрүүл мэндийн салбарт ажиллаж буй эмч нарын ажлын ачаалал, цалин хөлсний түвшин, орон нутгийн хүний нөөцийн дутагдал нь тухайн байгууллагад тогтвортой ажиллахад нөлөөлж буйг дурдсан боловч шүдний эмч нарыг тусгайлан оролцуулсан судалгаа дутагдалтай байгаа нь энэхүү судалгааг хийх үндэслэл болсон.⁷

Зорилго: Шүдний эмч нарын дунд ажлын байрны сэтгэл ханамжийг үнэлэх, түүнд нөлөөлж буй зарим хүчин зүйлийг судлах

Зорилт:

1. Шүдний эмчийн ажлын байрны сэтгэл ханамжийн байдалд нөлөөлөх хүчин зүйлсийг судлах
2. Шүдний эмчийн ажлын байрны сэтгэл ханамжийг үнэлэх

Арга, аргачлал: Энэхүү судалгааг аналитик судалгааны агшингийн загвар ашиглан улсын болон хувийн хэвшлийн шүдний эмнэлэгт нүүр амны тусламж үйлчилгээ үзүүлж буй шүдний их эмч нарыг хамруулан гүйцэтгэлээ. Судалгаанд оролцогчдын ажлын байрны сэтгэл ханамжийг үнэлэхэд үндсэн мэдээлэл болон ажлын байрны нөхцөл, сэтгэл ханамжийг үнэлэх 3 бүлэг 30 асуулт бүхий асуумжийг цахим хэлбэрээр цуглуулав. Судалгааны статистик боловсруулалтыг Microsoft Excel, SPSS-31.0 программуудыг ашиглан гүйцэтгэсэн. Хүн ам зүйн үзүүлэлтийг тодорхойлоход давтамж, хувь, дундаж утга, стандарт хазайлтыг ашигласан. Бүлэг хоорондын дунджийн ялгааг Т тест, ANOVA тест, категорын хувьсагчдын ялгааг хи квадрат тест, хувьсагч хоорондын хамаарлыг Pearson-ы корреляци, сэтгэл ханамжид нөлөөлөх хүчин зүйлсийн хамаарлыг олон хувьсагчийн шугаман регрессийн шинжилгээгээр тодорхойлов. Бүх статистик шинжилгээнд 95 хувийн итгэмжит түвшнийг баримталж, р утга 0.05-аас бага тохиолдолд статистик ач холбогдолтой гэж үзсэн.

Судалгааг Био-Анагаахын судалгаанд хүнийг хамруулах тухай олон улсын ёс зүйн удирдамжийн дагуу судалгааг эхлэхийн өмнө АШУҮИС-ийн Судалгааны ёс зүйн хяналтын хороогоор хэлэлцүүлж, албан ёсны зөвшөөрөл авсан.

Үр дүн: Судалгааны асуумжийн найдвартай байдлыг үнэлэхэд Cronbach's $\alpha=0.70$ буюу асуумж хүлээн зөвшөөрөгдөхүйц байв. Бид судалгаандаа асуумжийг гүйцэд бөглөсөн 98 шүдний их эмчийг хамруулсан ба 10 эрэгтэй, 88 эмэгтэй оролцогч байлаа. Судалгаанд оролцогчдын дундаж нас 32.5 ± 8.4 жил, эмч нарын

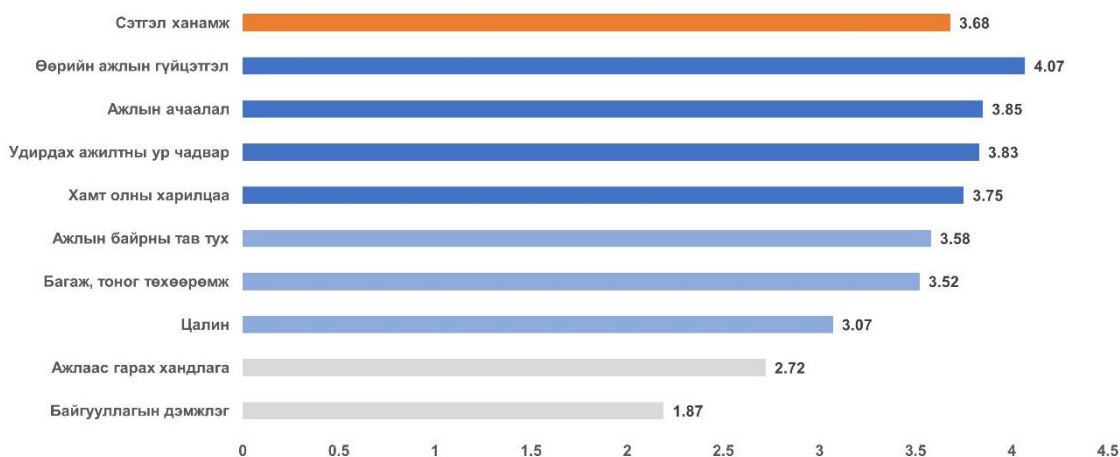
ажилласан жилийн дундаж 5.39 ± 5.98 байсан бөгөөд ажилласан жилийн туршлага нь 1 жилээс 33 жил хүртэл хэлбэлзэж байв. Мэргэжлээ дээшлүүлж үндсэн мэргэшлийн сургалтад хамрагдсан эмч нар 33.7%, мэргэшлийн зэрэгтэй эмч нар 13.2%, магистрын зэрэгтэй эмч нар 7.2% тус тус эзэлж байсан. (Хүснэгт 1)

Хүснэгт 1. Судалгаанд оролцогчдын боловсрол, мэргэшлийн зэрэг болон хүн ам зүйн ерөнхий үзүүлэлт

Үзүүлэлт		n (%)
Дундаж нас	32.5±8.4 жил	
Хүйс	Эрэгтэй	10 (10.2%)
	Эмэгтэй	88 (89.8%)
Боловсрол	Бакалавр	91 (92.8%)
	Магистр	7 (7.2%)
Сарын орлого	1-1.5 сая	22 (22.4%)
	1.5-2 сая	36 (36.7%)
	2-2.5 сая	22 (22.4%)
	2.5-3 сая	10 (10.3%)
	3 сая ба түүнээс дээш	8 (8.2%)
Мэргэшлийн зэрэг	Мэргэшлийн зэрэггүй	85 (86.8%)
	Ахлах	11 (11.2%)
	Тэргүүлэх	2 (2%)
Үндсэн мэргэшлийн сургалтад хамрагдсан эсэх	Тийм	33 (33.7%)
	Үгүй	65 (66.3%)
Ажиллаж буй байгууллага	Улсын эмнэлэгт	51 (52%)
	Хувийн эмнэлэгт	47 (48%)
Ажиллаж буй байршил	Улаанбаатар хотод	56 (57.1%)
	Орон нутагт	42 (42.9%)
Ажилласан жил	1-5 жил	55 (56.1%)
	6-10 жил	19 (19.4%)
	11-15 жил	10 (10.2%)
	15-аас дээш жил	14 (14.3%)

Судалгаанд оролцсон эмч нарын ажлын байрны сэтгэл ханамжийн дундаж оноо 3.68 ± 0.77 байсан бөгөөд энэ нь дундаж түвшнээс дээш үнэлэгдсэн. Улаанбаатар хот болон орон нутагт ажиллаж буй эмч нарын ажлын байрны сэтгэл ханамжийн дундаж оноонд статистикийн ач холбогдол бүхий ялгаа илрээгүй ($t=0.043$, $p=0.966$). Эрэгтэй, эмэгтэй эмч нарын ажлын байрны сэтгэл ханамжийг харьцуулахад статистикийн хувьд ач холбогдолгүй байсан ($t=0.504$, $p=0.616$).

Эмч нарын ажлын байрны сэтгэл ханамжид нөлөөлөх хүчин зүйлсийн талаарх оноог харьцуулан үзэхэд эмч нар ажлын байран дахь өөрийн ажлын гүйцэтгэлийг хамгийн өндөр буюу 4.07, ажлын ачаалал, удирдах ажилтны мэргэжлийн ур чадвар, хамт олны харилцааг сайнаар үнэлсэн бол ажлын байрны тав тухтай байдал, багаж тоног төхөөрөмжийн хангалт, цалин урамшуулалд дунд, мэргэжлийн ур чадвараа дээшлүүлэхэд байгууллагаас үзүүлэх дэмжлэгийг бага гэсэн үнэлгээгээр тус тус үнэлсэн байна. (Зураг 1)

Зураг 1. Эмч нарын ажлын байрны сэтгэл ханамж, нөлөөлөх хүчин зүйлсийн үнэлгээ

Тайлбар: Сэтгэл ханамж болон түүнд нөлөөлөх хүчин зүйлсийг Likert scale-ээр 1-5

хүртгэлх оноогоор үнэлсэн. (1- маш бага, 2-Бага, 3- Дунд, 4- Их, 5-Маш их)

Судалгааны үр дүнгээс харахад ажлын байрны тав тух ($r=0.570$), хамт олны харилцаа ($r=0.560$), цалин ($r=0.501$), удирдах ажилтны мэргэжлийн ур чадвар ($r=0.484$), мэргэжлээрээ өсөж дэвших боломж ($r=0.482$) зэрэг хүчин зүйлүүд нь сэтгэл ханамжийн байдалтай статистикийн ач холбогдол бүхий эерэг хамааралтай байв ($p<0.001$).

Харин ажлаас гарах бодолтой сэтгэл ханамж нь хүчтэй сөрөг хамааралтай ($r=-0.586$, $p<0.001$) байлаа. Ажлын ачаалал нь сэтгэл ханамжтай статистикийн ач холбогдол бүхий хамааралгүй байна ($p>0.05$). Мөн мэргэжлийн ур чадвараа дээшлүүлэхэд байгууллагаас үзүүлэх дэмжлэгийн үнэлгээ харьцангуй бага байв (1.87 ± 0.86).

Хэлцэмж: Бидний судалгаагаар шүдний эмч нарын дунд ажлын байрны сэтгэл ханамжийн түвшин дунджаас дээгүүр (3.68 ± 0.77) байгаа нь олон улсад хийгдсэн ижил төстэй судалгаанаас АНУ-ын Финиш эмнэлэгт хийсэн судалгааны үр дүнтэй харьцуулахад эмнэлгийн ажилчдын сэтгэл ханамж (3.74 ± 0.7)-ийн түвшин ойролцоо байлаа.

Судлаач Г.Мөнгөнтуул нарын судалгаагаар эрүүл мэндийн ажилтнуудын ажлын сэтгэл ханамжийн түвшний хамгийн бага оноо нь цалин урамшуулал (2.9 ± 1.03), удаах нь ажлын ачаалал (3.1 ± 0.9), ажлын орчин (3.3 ± 0.9) зэрэг үзүүлэлтүүд байсан. Харин бидний судалгаагаар харгалзан мэргэжлийн ур чадвараа дээшлүүлэхэд байгууллагаас үзүүлэх дэмжлэг (1.87 ± 0.86), цалин (3.07 ± 0.94), ажлын ачаалал (3.85 ± 0.84), ажлын орчин (3.58 ± 0.89) тус тус оноогоор үнэлэгдсэн нь шүдний эмч нарын ажлын байрны сэтгэл ханамжийн түвшин харьцангуй өндөр байгаа нь судалгаанд хамрагдсан бүлгийн онцлогтой холбоотой байж болох юм.

Судлаач Г.Сайнзаяа нарын судалгааны үр дүнд шүдний эмч нарын ажлын байранд хамгийн их стресс үүсгэгчийг дүгнэж үзэхэд ажлын орчин болон бусад, орлого санхүү, цаг хугацаанаас хамаарах (эмчилгээний хугацаа давчуу байх) хүчин зүйлс нөлөөлж байсан нь

эмч нарын ажлын байрны сэтгэл ханамжид дээрх хүчин зүйлс статистикийн ач холбогдол бүхий нөлөө үзүүлж буй бидний судалгааны дүнтэй дүйж байлаа. Харин ажлын ачаалал нь энэхүү судалгаанд сэтгэл ханамжтай статистикийн ач холбогдол бүхий хамааралгүй гарсан нь зарим судалгаанаас ялгаатай байна. Энэ ялгаа нь манай судалгаанд оролцогчид ажлын ачааллыг хэвийн үзэгдэл гэж хүлээн зөвшөөрдөг, эсвэл бусад хүчин зүйлс илүү хүчтэй нөлөөлж байгаатай холбоотой байж болох юм. Энэхүү судалгаанд ажлаас гарах бодол нь сэтгэл ханамжтай хүчтэй сөрөг хамааралтай гарсан нь ижил төстэй судалгаануудад дурдсан сэтгэл ханамж буурах тусам ажлаас гарах хандлага нэмэгддэг болохыг онцолсон дүгнэлттэй дүйцэж байв.

Судалгаанд оролцогчдын хүйс болон ажиллаж буй байгууллагын хэв шинж, байршлын хувьд харьцуулан судлахад сэтгэл ханамжийн түвшин бүлгүүдийн хооронд статистик ялгаа илрээгүй нь ажлын байрны нөхцөл болон бусад хүчин зүйлс бүлгүүдэд нийтлэг төстэй байгааг илтгэж байна.

Дүгнэлт:

1. Ажлын байрны тав тух, хамт олны харилцаа, цалин хөлс, удирдах ажилтны ур чадвар болон мэргэжлээрээ өсөж дэвших боломж зэрэг хүчин зүйлс нь шүдний эмч нарын ажлын байрны сэтгэл ханамжтай статистикийн ач холбогдол бүхий эерэг хамааралтай байсан ($p<0.001$).
2. Шүдний эмч нарын дунд ажлын байрны сэтгэл ханамжийн түвшин дунджаас дээш (3.68 ± 0.77) үнэлэгдсэн.

Ном зүй:

1. Kyung-Won Song L.A. Job stress and its related factors among Korean dentists: An online survey study. *Int Dent J.* 2020;69(6):436–444. doi: 10.1111/idj.12513
2. Kumar.S L.A. Perceptions of dental health professionals (DHPs) on job satisfaction in Fiji: a qualitative study. *BMC Health Serv Res.* 2022;22:1261. doi: 10.1186/s12913-022-08620-z
3. Эрүүл мэндийн статистикийн мэдээлэл. Эрүүл мэндийн хөгжлийн төвийн вэбсайт. 2024. <http://www.hdc.gov.mn>.
4. Монгол улсын статистикийн эмхэтгэл. Үндэсний статистикийн хорооны вэб сайт. 2024. <http://www.1212.mn>.

- 2024
5. World Health Organization. Dentists (per 10 000 population). Global Health Observatory Data Repository. Accessed April 1, 2026.
6. Э.Мөнгөнтуул нарын “Эрүүл мэндийн ажилтнуудын ажлын сэтгэл ханамжийг судалсан дүн” 2017
7. Г.Итгэл нарын “Чингэлтэй дүүргийн эрүүл мэндийн нэгдлийн эмч, эмнэлгийн мэргэжилтний сэтгэл ханамжийг үнэлэх нь” 2012
8. Г.Байгалаа нарын “Зарим дүүргийн өрхийн эрүүл мэндийн төвд ажиллаж буй эмч нарын ажлын байран дахь стресс болон ажлаас халирах хамшинжийг судалсан нь” 2018.
9. Г.Сайнзаяа нарын “Шүдний эмч нарын мэргэжлээс шалтгаалсан стрессийн түвшинг үнэлэх нь” 2023.
10. З.Алтанчимэг нарын “Байгууллагын дэмжлэг, ажлын идэвх оролцоо, сэтгэл ханамжийн хамаарлын судалгаа” Социологи. 2024;17(603)
11. Х.Ариунчимэг нарын “Нүүр амны эрүүл ахуйч мэргэжилтний ажлын байрны сэтгэл ханамжийн судалгаа” 2022
12. С.Ваанчигсүрэн нарын “Дипломын мэргэжлээр төгсөгчдийн дундах ажлаас халирах хам шинжийг судалсан судалгааны үр дүн” 2022
13. Э.Есү-Үжин нарын Нийслэлийн “Амгалан амаржих болон хүрээ амаржих газрын ажиллагсдын ажлаас халирах шинжийг тодорхойлох” 2021
14. Myoung-Uk Jin, Seong-Hwa Jeong, Eun-Kyong Kim, Youn-Hee Choi, Keun-Bae Song. Burnout and its related factors in Korean dentists. *Int Dent J.* 2020;65(1):22–31. doi: 10.1111/idj.12142
15. Keying Shi, Yong Wang, Zhe Sun L.A. Turnover behavior and intention among dentists and medical doctors: a cross-sectional study in China. *BMC Oral Health* 2024;24:180. doi:/10.1186/s12903-024-03903-9
16. Yuki Ohara, Yoshiaki Nomura, Yuko Yamamoto L.A. Job Attractiveness and Job Satisfaction of Dental Hygienists: From Japanese Dental Hygienists' Survey 2019, 2021 *Jan 17;18(2):755.* doi: 10.3390/ijerph18020755
17. Sukhee Erdenetuya, Sovd Tugsdelger, Yoshitoku Yoshida, Junichi Sakamoto, Nobuyuki Hamajima. Workplace-related stress among physicians in mongolia. *Монголын хүн амын сэтгүүл* 2012;21.
18. Zanabazar A, Tsogt-erdene E, Bira S. A study of job burnout, job satisfaction, and intention to leave their present job among healthcare workers using structural equation modelling. *Eur J Bus Manag.* 2023;15(11).
19. Okutsu A, Saikawa Y, Ota T, Buyanjargal P, Otubo M, Shimasue K, et al. Working conditions and job satisfaction of hospital nurses: a comparative study between Mongolia and Japan. *J Rural Med.* 2019;14(2):236-240. doi:10.2185/jrm.3020
20. Van Nhat Thang Le, Minh-Huy Dang, Jae-Gon Kim, Yeon-Mi Yang, Dae-Woo Lee Dentist Job Satisfaction: A Systematic Review and Meta-analysis. *Int Dent J.* 2021;71(5):369-377. doi:10.1016/j.identj.2020.12.018/
21. Rikard Lindqvist, Lisa Smeds Alenius, Sara Runesdotter L.A. Organization of nursing care in three Nordic countries: relationships between nurses' workload, level of involvement in direct patient care, job satisfaction, and intention to leave. *BMC Nurs.* 2014;13:27. doi:10.1186/1472-6955-13-27

Job satisfaction among dentists in Mongolia and its associated factors

Battsetseg S¹, Byambasoyol N¹, Khongorzul Ts¹, Enkhjargal M², Urjinlham J¹

¹Department of Operative Dentistry, School of Dentistry, MNUMS

²Department of Operative Dentistry, Central Dental Hospital
E-mail: Battsetseg.se@mnumns.edu.mn, Tel: +976-95515153

Abstract:

Background: Occupational stress among dentists has both direct and indirect effects on individual mental health and work productivity. Furthermore, it is a critical factor influencing patient satisfaction, quality of care, human resource stability, and the sustainable development of healthcare organizations.

Aim: To assess job satisfaction among dentists and to identify selected factors associated with it.

Materials and Methods: This analytical cross-sectional study included a total of 98 dentists providing oral healthcare services in both public and private dental clinics in Mongolia. Data were collected using a structured questionnaire administered via Google Forms. The questionnaire consisted of 30 items across three sections, covering general information, working conditions, and job satisfaction. Data were analyzed using Microsoft Excel and SPSS version 31.0.

Results: The overall job satisfaction score among participating dentists was above average (3.68±0.77). The findings revealed that workplace comfort (r=0.570), colleague relationships (r=0.560), salary (r=0.501), managerial professional competence (r=0.484), and opportunities for professional advancement (r=0.482) were significantly and positively correlated with job satisfaction (p<0.001). Workload did not show a statistically significant association with job satisfaction (p>0.05). Notably, the level of satisfaction regarding institutional support for professional skill development was relatively low (1.87±0.86).

Conclusions:

1. Factors such as workplace comfort, colleague relationships, salary, managerial competence and opportunities for professional advancement showed a statistically significant positive correlation with job satisfaction among dentists (p < 0.001).
2. The level of job satisfaction among dentists was assessed as above average (3.68±0.77).

Keywords: Working conditions, Managerial competence, Satisfaction, Dentist